

O proxecto

Recuperar o legado educativo da emigración

Rescatar e valorar a memoria e os testemuños da acción solidaria e altruísta dos nosos emigrantes é unha das tarefas do Arquivo da Emigración Galega do Consello da Cultura Galega (CCG).

No ano 2008 o Consello da Cultura Galega e a Secretaría Xeral de Emigración da Xunta de Galicia, continuando coa cooperación no seu labor de recuperación e difusión do patrimonio da nosa emigración, asinaron un convenio de colaboración para a realización, entre outros proxectos, dun catálogo coas construcións escolares financiadas desde a emigración nas provincias de Lugo e de Ourense. Proxecto que tivo continuidade coa sinatura dun novo convenio entre ambas as institucións no ano 2009 co obxectivo de ampliálo ás escolas das provincias da Coruña e Pontevedra.

Alumnos da escola «La Antorcha» de Cristiñade, en Pontearreas, no día da Festa da Raza, 1922

Con este proxecto, baixo a dirección científica do profesor Vicente Peña Saavedra e a coordinación técnica de M.ª Teresa García Domínguez, inventariouse o patrimonio arquitectónico escolar de Galicia. No traballo diario colaboraron o equipo técnico do Arquivo da Emigración Galega e as bolseiras de investigación Rocío Botana Iglesias e Margarita Figueiras Nodar. As fichas descritivas dos edificios escolares censados, realizadas pola empresa de historia, céntranse nos aspectos máis salientables: a localización xeográfica, o estado de conservación, a descrición arquitectónica, os servizos educativos que posuían, etc., ao mesmo tempo que se procura recuperar a documentación histórica relacionada coas escolas (programas docentes, rexistros escolares, expedientes de construción...), isto todo complementado cun ilustrativo álbum fotográfico e iconográfico.

Así mesmo, seguindo criterios de representatividade e polo seu particular valor histórico e arquitectónico, fíxose unha escolma de escolas para elaborar unhas fichas técnicas con criterios arquitectónicos e mais as planimetrías dos edificios. Este traballo realizárono as arquitectas Luz Paz Agradas, Marta Marcos Maroño e Almudena Sánchez.

Desde o CCG, Manuel Gago, coa colaboración dos bolseiros Lucía Rilo e Luís Miguel Alonso Estévez, encargouse da coordinación e do deseño da aplicación web, que desenvolveu a empresa Sixtema.

Debuxo dun alumno da escola Ramón González Vigide, construída pola sociedade Unión del Partido de Lalín en Buenos Aires, 1929

Este proxecto tivo un precedente, iniciado en 1998, e dirixido por Vicente Peña, cando se deron os primeiros pasos na busca, identificación, clasificación, análise e recuperación documental das achegas escolares feitas polos emigrantes nos concellos de Pontevedra; daquela ficou sen rematar. O traballo de recollida de información de campo realizáranos os bolseiros de investigación Jesús Blanco Rosas e Moisés Janeiro Novo.

Ofrécese unha primeira fase coas escolas de emigrantes que se conservan nas provincias de Lugo e Ourense, que vai ir acrecentándose ata dar a coñecer todas os centros docentes financiados pola nosa emigración que se conservan en Galicia. Os resultados vanse difundir a través das páxinas web do Consello da Cultura Galega e da Secretaría Xeral de Emigración, para que poidan chegar ao maior número posible de galegos e galegas, de aquí e de acolá.

O Arquivo da Emigración Galega conta actualmente nos seus fondos cun extenso inventario das «escolas de americanos», así como das fundacións docentes creadas con capital indiano e doutras construcións públicas promovidas desde a emigración que formará parte dunha exposición baixo o título "Luces de alén mar", comisariada por Vicente Peña e que percorrerá todos os concellos de Galicia.

Queremos deixar constancia do agradecemento a todas as persoas implicadas neste proxecto pola axuda prestada nos concellos visitados, nas asociacións de veciños, historiadores locais e veciños das parroquias que nos atenderon e informaron, e grazas aos cales este traballo chegou a bo porto. Desexamos facer unha especial mención ás persoas e institucións que, de forma anónima moitas veces ao longo de todos estes anos, conseguiron que este legado cultural dos emigrantes se conserva na Galicia actual.

O equipo de investigación

Contacte cos membros do proxecto

COMISIÓN TÉCNICA DO ARQUIVO DA EMIGRACIÓN GALEGA

Ramón Villares (director)
Xosé Luís Axeitos Agrelo
Pilar Cagiao Vila
Francisco Durán Villa
Marcelino Fernández Santiago
Antonio Izquierdo Escribano
Xosé Manoel Núñez Seixas
Vicente Peña Saavedra

DIRECTOR CIENTÍFICO DO PROXECTO

Vicente Peña Saavedra

EQUIPO INVESTIGADOR

M.ª Teresa García Domínguez (coordinación técnica)
Carolina García Borrazás
Emilia García López